

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu
Slovenskej republiky

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Prioritná os:	1 Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy
Opatrenie:	1.1 Premena tradičnej školy na modernú
Prijímateľ:	Základná škola s materskou školou kráľa Svätopluka Šintava
Názov projektu:	Šintava- moderná základná škola s veľkomoravskou tradíciou
Kód ITMS projektu:	26110130112
Aktivita, resp. názov seminára	1.1 Tvorba a inovácia vzdelávacieho programu školy

ZŠ s MŠ kráľa Svätopluka Šintava
Školský vzdelávací program
ISCED 1, 2

UČEBNÉ OSNOVY

OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

Vypracované podľa: Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 1, 2

Vypracovala: PaedDr. Martin Bodis, PhD.

1. Charakteristika učebného predmetu

Prierezová oblasť osobnostný a sociálny rozvoj rozvíja ľudský potenciál žiakov, poskytuje žiakom základy pre plnohodnotný a zodpovedný život. Znamená to nielen študijný (akademický) rozvoj žiakov, ale aj rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí, ktoré spätne akademický rozvoj podporujú.

Prierezová téma **Osobnostný a sociálny rozvoj** v základnom vzdelávaní kladie dôraz na formatívne prvky, orientuje sa na subjekt i objekt, je praktická a má využitie v bežnom živote. Reflektuje osobnosť žiaka, jeho individuálne potreby a zvláštnosti. Jeho zmyslom je pomáhať každému žiakovi utvárať praktické životné spôsobilosti/zručnosti.

Špecifikom prierezovej témy Osobnostný a sociálny rozvoj je, že učivom sa stáva sám žiak, stáva sa ním konkrétna žiakova skupina a stávajú sa ním situácie bežného života. Jej zmyslom je pomáhať každému žiakovi hľadať vlastnú cestu k životnej spokojnosti založenej na dobrých vzťahoch k sebe samému i k ľuďom a k svetu.

2. Ciele učebného predmetu

Cieľom prierezovej témy je:

- porozumieť sebe samému a druhým,
- zvládať vlastné správanie,
- prispievať k utváraniu dobrých medziľudských vzťahov v triede aj mimo ňu,
- rozvíjať základné schopnosti dobrej komunikácie a k tomu príslušné vedomosti,
- utvárať a rozvíjať základné zručnosti pre spoluprácu,
- získať základné sociálne zručnosti pri riešení zložitých situácií,
- osvojovať si študijné zručnosti,
- osvojovať si vedomosti týkajúce sa duševnej hygieny,
- utvárať si pozitívny /nezraňujúci/ postoj k sebe samému a k druhým,
- uvedomovať si hodnotu spolupráce,
- učiť sa zodpovednosti za svoju prácu, úcte k práci druhých,
- uvedomovať si hodnotu rôznosti ľudí, názorov, prístupov k riešeniu problémov,
- vedieť si obhájiť svoj názor, byť tolerantný k názorom druhých, dodržiavať pravidlá diskusie,
- uvedomovať si mravné rozmery rôznych spôsobov ľudského správania,
- predchádzať sociálno-patologickým javom a škodlivým spôsobom správania,
- vzdelávanie k ľudským právam a k rodinnej výchove,
- vedieť sa slušne správať pri stolovaní, rozvíjať sociálne spôsobilosti.

Ďalším cieľom je rozvíjať u žiakov sebareflexiu (rozmyšľať o sebe), sebapoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život a seba vzdelávanie, naučiť žiakov uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať názory, potreby a práva ostatných, pomáhať žiakovi získavať a udržať si osobnostnú integritu, pestovať kvalitné medziľudské vzťahy, rozvíjať sociálne zručnosti potrebné pre život a

spoluprácu, podporovať svojím obsahom prevenciu sociálno-patologických javov v škole (prevenciu šikanovania, agresivity, užívania návykových látok). Rozvíjať u žiakov praktické životné zručnosti vzťahujúce sa k nemu samému (organizácia vlastného života, myslenia, pocitov, správania) a k iným ľuďom (komunikácia, spolupráca, medziľudské vzťahy vôbec). Je to praktické osvojovanie si zásad morálky v bežnom živote. Hlavným zmyslom je **hľadať cestu** k životnej spokojnosti založenej na dobrých vzťahoch k sebe i iným.

3. Obsah učiva prierezovej témy

Určujúce témy pre ISCED 1, 2:

- **osobnostná integrita** (sebareflexia, sebaopoznanie, sebaúcta, sebareflexia, sebaúcta, sebadôvera, osobný život, seba vzdelávanie),
- ľudské práva (moje práva a práva iných),
- prevencia sociálno-patologických javov (šikanovanie, agresivita, užívanie návykových látok),
- medziľudské vzťahy,
- rodinná výchova (pre ISCED 1).

Tematické okruhy prierezovej témy Osobnostný a sociálny rozvoj sú členené do troch častí, ktoré sú zamerané na osobnostný, sociálny a mravný rozvoj.

Cieľom osobnostného rozvoja je:

- **rozvoj poznávacích schopností** – cvičiť zmyslové vnímanie, pozornosť a sústredenie, cvičiť zručnosti zapamätania, riešenia problémov, zručnosti potrebné kučeniu a štúdiu
- **sebaopoznávanie a seba prijatie** – objavovať svoje „ja“ ako zdroj informácií o sebe, druhých vnímať ako zdroj informácií o sebe, vnímanie svojho tela, psychiky /objavovať temperament, postoje, hodnoty/, spoznávať, čo o sebe žiak vie a čo nie, ako sa premieta žiakovo „ja“ v jeho správaní, uvedomovať si svoj vzťah k sebe samému, kučeniu, analyzovať svoje vzťahy s inými ľuďmi, budovať zdravé a vyrovnané seba prijatie
- **sebaregulácia a sebaorganizácia** - cvičiť sa v sebakontrola, sebaovládání – učiť sa regulovať vlastné správanie a prežívanie, vôľu, organizovať vlastný čas, plánovať učenie a štúdium, stanovovať si osobné ciele a kroky k ich dosiahnutiu
- **psychohygienu** – osvojovať si zručnosti pre pozitívne naladenie mysle a dobrý vzťah k sebe samému, osvojovať si zručnosti pre predchádzanie stresu v medziľudských vzťahoch, osvojiť si dobrú organizáciu času, zručnosti k zvládaniu stresových situácií /učiť sa rozumovo spracovať problém, učiť sa relaxovať, efektívne komunikovať/, hľadať pomoc pri problémoch
- **kreativita** – cvičeniami rozvíjať základné rysy kreativity /pružnosť nápadov, originality, schopnosti vidieť veci inak, citlivosti, osvojovať si schopnosti k „doťahovaniu“ nápadov do reality/, osvojovať si tvorivosť v budovaní medziľudských vzťahov

Ciele sociálneho rozvoja:

- **poznávanie ľudí** – učiť sa vzájomne spoznávať v skupine/triede, rozvíjať pozornosť voči odlišnostiam a hľadať výhody v odlišnostiach, vnímať chyby pri poznávaní ľudí
- **medziľudské vzťahy** – učiť sa starostlivosti o dobré vzťahy, osvojiť si správanie podporujúce dobré vzťahy, učiť sa empatii a pohľadu na svet očami druhého, osvojovať si postoj rešpektovania, podpory, pomoci, akceptovania ľudských práv ako regúl vzťahov, vnímať vzťahy v skupine /vnímať triedu ako sociálnu skupinu/
- **komunikácia** – učiť sa vnímať reč tela, reč zvukov, reč predmetov a prostredia vytváraného človekom, reč ľudských skutkov, cvičiť sa v pozorovaní, cvičiť sa v empatickom a aktívnom načúvaní, osvojovať si zručnosti pre zdieľanie verbálne a neverbálne /vnímať techniku reči, výraz reči, neverbálne oznamovanie/, osvojovať si špecifické komunikačné zručnosti /monologické formy – vstup do témy – „rétorika“/, učiť sa viesť dialóg /osvojovať si vedenie dialógu, jeho pravidiel riadenia, typy dialógu/, zvládať komunikáciu v rôznych situáciách /informovanie, odmietanie, žiadosť, ospravedlnenie, pozdrav, prosba, presvedčanie, riešenie konfliktov, vyjednávanie, vysvetľovanie, žiadosť a pod./, osvojovanie si efektívnych stratégií, zručnosti komunikačnej obrany proti stresu a manipulácii, osvojovať si otvorenú a pozitívnu komunikáciu /dopad pravdy, klamstva, predstierania v komunikácii na vzťahy/
- **kooperácia a kompetencia** – rozvíjať individuálne zručnosti pre kooperáciu /sebareguláciu v situácii nesúhlasu, odporu a pod., schopnosť odstúpiť od vlastného nápadu, schopnosť nadväzovať na druhých a rozvíjať vlastnú líniu ich myšlienkami, pozitívne myslieť.../, rozvíjať sociálne zručnosti pre kooperáciu /učiť sa jasnej a rešpektujúcej komunikácii, riešeniu konfliktov, podriadeniu sa, vedeniu a organizovaniu skupiny/, rozvíjať individuálne a sociálne zručnosti pre etické zvládanie situácií súťaže, konkurencie

Ciele morálneho rozvoja:

- **riešenie problémov a rozhodovacie zručnosti** – osvojovať si zručnosti pre riešenie problémov a rozhodovania z hľadiska rôznych typov problémov a sociálnych rolí, učiť sa riešiť problémy v medziľudských vzťahoch, zvládať učebné problémy, zvládať problémy v sebaregulácii
- **hodnoty, postoje, praktická etika** – analyzovať vlastné a cudzie postoje a hodnoty a ich prejavy v správaní ľudí, vytvárať povedomie o kvalitách typu zodpovednosti/ spoľahlivosť, spravodlivosť, rešpektovanie, pomáhajúce a prosociálne správanie, zručnosti rozhodovania v eticky problematických situáciách všedného dňa./

4. Metódy a formy prierezovej témy

Téma sa prelína všetkými vzdelávacími oblasťami, pričom sa pri jej uskutočňovaní berú do úvahy aktuálne potreby žiakov. Nevyhnutné je, aby sa všetky témy realizovali prakticky, prostredníctvom vhodných cvičení, modelových situácií, diskusií, hier a iných interaktívnych metód. Preto sa najčastejšie budú využívať tieto formy a metódy:

- **skupinové vyučovanie**
- **problémové vyučovanie**

- práca v dvojiciach
- diskusia
- hranie rolí
- dramatizácia
- situačná metóda
- incenačná metóda
- práca v triednej samospráve
- práca v školskom parlamente
- prednášky, besedy
- výlety, exkurzie

Najvhodnejšia je forma kurzu, aj za pomoci poradenských zariadení.

5. Začlenenie prierezovej témy v predmetoch

Vzdelávacia oblasť	Predmety	ISCED 1	ISCED 2
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	- rozvíjanie zmyslového vnímania, pozornosti a sústredenia, cvičiť zručnosti zapamätania, - zvládanie komunikácie v rôznych situáciách	- zameranie na každodennú verbálnu komunikáciu ako kľúčový nástroj jednania v rôznych životných situáciách - prehľbuje vzťah medzi verbálnou a neverbálnou zložkou komunikácie a rozširuje špecifické aplikácie jazyka o sociálne zručnosti
	Cudzie jazyky	- zvládanie komunikácie v rôznych situáciách – prosba, odmietnutie...	- rozvíjanie komunikačných schopností v cudzom jazyku
Príroda a spoločnosť	Prírodoveda	- plánovanie učenia a štúdia, stanovovanie si osobných cieľov a krokov k ich dosiahnutiu	

	Vlastiveda	Moja škola, moja rodina - vzťah k spolužiakom, učiteľom - osvojiť si správanie podporujúce dobré vzťahy	
Človek a spoločnosť	Geografia		Cvičiť zmyslové vnímanie, pozornosť a sústredenie, cvičiť zručnosti zapamätania, riešenia problémov, zručnosti potrebné k učeniu a štúdiu
	Dejepis		Učiť sa rozumovo spracovať problém, efektívne komunikovať, hľadať pomoc pri problémoch
	Občianska náuka		Prostredníctvom tém o sebapoznání, o sebaaprijatí, o sebaregulácii, o udržaní psychického zdravia, o psychohygiene, komunikácii v medziľudských vzťahoch Medziľudské vzťahy, ja a spoločnosť, moje miesto v spoločnosti, ľudstva, rodina, v ktorej žijem
Človek a hodnoty	Etická výchova	Sociálne postoje a zručnosti v medziľudských vzťahoch; moje miesto v kolektíve školy, moji spolužiaci, moja rodina. Empatia	Osvojovať si zručnosti pre riešenie problémov a rozhodovania z hľadiska rôznych typov problémov a sociálnych rolí, učiť sa riešiť problémy v medziľudských vzťahoch, postoje a hodnoty a ich prejavy v správaní ľudí, vytvárať povedomie o kvalitách typu zodpovednosti/ spoľahlivosť, spravodlivosť, rešpektovanie, pomáhajúce a prosociálne správanie, zručnosti rozhodovania v eticky problematických situáciách všedného

			dňa./ Sebahodnotenie.
	Mediálna výchova		Rozvíjať u žiakov povedomie vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej bytosti, v tomto zmysle byť schopný kriticky hodnotiť masmediálne vplyvy, vychovať kritického diváka.
Človek a príroda	Biológia, chémia, fyzika		Evolúcia ľudského správania, komunikácia človeka s prírodou, sebaregulácia konania ako základný ekologický princíp Ochrana životného prostredia v miestnom regióne.
Umenie a kultúra	Výtvarná výchova, hudobná výchova, umenie a kultúra		Rozvoj zmyslového vnímania, kreativity, vnímania a utvárania mimoumeleckého estetická: estetika správania v medziľudských vzťahoch a chápanie umenia ako prostriedku komunikácie /účinné využitie postupov dramatickej výchovy, využitie tréningových postupov sociálno-psychologickej povahy/
Zdravie a pohyb			V témach reflektujúcich fyzickú stránku človeka, sociálne vzťahy, komunikáciu a rozhodovanie v bežných aj vypätých situáciách
Človek a svet práce			Zdokonaľovaním schopností týkajúcich sa spolupráce a komunikácie v tíme v rôznych situáciách

6. Odporúčané pomôcky (web stránky, literatúra)

Claire Raynerová: Nenič svoje (múdre) telo, Banská Bystrica: Somes, 1996

Kašparová a kol.: Ako poznám sám seba 5. ročník, vydavateľstvo Poľana, Bratislava 2000

Kašparová a kol.: Ako poznám sám seba 6. ročník, vydavateľstvo Poľana, Bratislava 2000

Kašparová a kol.: Ako poznám sám seba 7. ročník, vydavateľstvo Poľana, Bratislava
2000

Kašparová a kol.: Ako poznám sám seba 8. ročník, vydavateľstvo Poľana, Bratislava
2000

Kašparová a kol.: Ako poznám sám seba 9. ročník, vydavateľstvo Poľana, Bratislava
2000

www.cervenestuzky.sk

www.infovek.sk

www.prevenciasikanovania.sk